

Професійна освіта

УДК 378.22.091.33:784.9

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17028254>

Формування художньо-естетичного досвіду магістрантів музичного мистецтва в процесі виконавської підготовки

Глазунова Ірина Кимівна

кандидат педагогічних наук, професор,

професор кафедри фортепіанного виконавства та педагогіки мистецтва
факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського,

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,

м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3852-7057>

Прийнято: 16.08.2025 | Опубліковано: 31.08.2025

***Анотація.** У статті розкриваються особливості формування художньо-естетичного досвіду магістрантів музичного мистецтва в процесі їх виконавської підготовки. Цей досвід дає можливість осмислення майбутніми викладачами музичного мистецтва естетичної картини музичного світу, власного навчання та професійної діяльності через сформованість естетичних ідеалів, смаків у процесі художньої діяльності.*

Розкрито, що ядром виконавської підготовки студентів магістратури факультетів мистецтв університетів стають наявні установки, уміння, навички, цінності і норми, котрі уможливають запуск механізму саморозвитку. Доведено, що основним засобом формування художньо-естетичного досвіду особистості є мистецтво. Згідно з компонентною структурою фахової підготовки магістрантів музичного мистецтва

розглядається формування інтерпретаційно-оцінного компонента цієї підготовки. Критерієм сформованості даного компонента фахової підготовленості магістрантів факультетів мистецтв визначено міру здатності до критичного оцінювання результатів інтерпретаційної діяльності. Означено показники даного критерію, а саме: прояв аналітичної активності щодо засобів музичної виразності у контексті інтерпретаційної роботи; наявність конструктивних умінь моделювання художньо-стильової інтерпретації музичних творів.

Доведено суттєве значення сформованості інтерпретаційно-оцінного компонента для забезпечення вагомого художньо-естетичного досвіду майбутніх фахівців. Методичну основу для формування цього компонента склали сукупність теоретичних методів: аналізу, порівняння, абстрагування, узагальнення тощо, інтегрована із вербальними, проєктивними, образно-демонстраційними та іншими методами мистецького навчання; порівняльні операції в системі активізації навчальної оцінної діяльності студентів, самоконтроль та самооцінювання власної інтерпретації музичного твору.

Ключові слова: магістрант музичного мистецтва, художньо-естетичний досвід, виконавська підготовка, компонентна структура, інтерпретаційно-оцінний компонент, методика.

Formation of artistic and aesthetic experience of master's degree students in music art in the process of performing training

Iryna Hlazunova,

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Professor Department of Piano Performance and Art Pedagogy Faculty of Arts named after Anatoly Avdievsky, Dragomanov Ukrainian State University,
Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-3852-7057>

Abstract. *The article reveals the features of the formation of artistic and aesthetic experience master's degree students in music art in the process of their performance training. This experience provides an opportunity for future reflection teachers of music aesthetic picture of the musical world, own studies and professional activities through the formation of aesthetic ideals and tastes in the process of artistic activity.*

It is revealed that the core of performing training for master's students faculties of arts of universities attitudes, skills become available, skills, values and norms, which enable the launch of the self-development mechanism. It has been proven that the main means of forming artistic and aesthetic experience. personality is art. According to the component structure of the professional training of master's degree students in musical art the formation of an interpretative and evaluative component is considered of this training. The criterion for the formation of this component professional preparedness of master's students faculties of arts a measure of the ability to critically evaluate has been determined results of interpretative activities. The indicators of this criterion are determined, namely: the manifestation of analytical activity regarding the means of musical expressiveness in the context of interpretive work; the presence of constructive modeling skills of artistic and stylistic interpretation musical works.

The essential importance of formation has been proven interpretative and evaluative component to provide a meaningful artistic and aesthetic experience future specialists. Methodological basis for the formation of this component formed a set of theoretical methods: analysis, comparison, abstraction, generalization etc., integrated with verbal, projective, figurative-demonstration and other methods art education; comparative operations in the activation system educational assessment activities of students, self-control and self-assessment own interpretation of a musical piece.

Keywords: *master's degree student in music art; artistic and aesthetic experience; performance training; component structure; interpretative-evaluative component; methodology.*

Постановка проблеми. Наявність художньо-естетичного досвіду відіграє важливу роль у становленні особистості, адже сприяє духовному зростанню, розвитку інтелектуальних можливостей і збагаченню культурного потенціалу. Рівень сформованості цього досвіду у магістрантів визначає світоглядні орієнтири, здатність розуміти художньо-естетичні цінності, а також результативність подальшої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні й зарубіжні науковці дедалі більше зосереджуються на проблемі формування художньо-естетичного досвіду майбутніх магістрантів музичного мистецтва, розглядаючи її крізь призму професійної підготовки, розвитку естетичних смаків і культури, а також удосконалення виконавської та творчої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування художньо-естетичного досвіду майбутніх магістрантів музичного мистецтва дедалі активніше розглядається вітчизняними й зарубіжними науковцями. Дослідники висвітлюють питання професійної підготовки, розвитку естетичних смаків і культури, а також удосконалення виконавської та творчої діяльності.

І. Сідорова зосереджує увагу на аналізі сучасних підходів до підготовки майбутніх фахівців у галузі мистецької освіти. У її роботі простежується прагнення визначити найбільш ефективні методологічні орієнтири для організації навчального процесу [1]. О. Мартиновська акцентує на проблемі забезпечення якості освітнього процесу. Авторка підкреслює, що саме рівень організації навчання визначає можливості для розвитку творчого потенціалу студентів [1]. І. Гайда розглядає питання педагогічного забезпечення ефективності професійної підготовки. Її висновки зосереджені на необхідності удосконалення педагогічних технологій і контролю якості освіти [2]. В. Лімін досліджує теоретичні та практичні аспекти творчої самореалізації студентів у процесі вокально-хорового навчання. Він доводить, що саме виконавська

діяльність створює умови для формування здатності до професійної самореалізації [3]. М. Федорець та С. Сінчжоу аналізують наукові підходи до формування музично-естетичного досвіду в Україні та Китаї. У їхньому дослідженні порівнюються національні моделі та виявляються точки перетину педагогічних стратегій [4]. В. Цибуляк, Ю. Музика та Б. Брилін досліджують особливості становлення естетичної культури студентів мистецьких спеціальностей. Автори підкреслюють, що саме розвиток естетичного сприйняття забезпечує духовний ріст майбутніх фахівців [6]. С. Сінчжоу у власному дослідженні акцентує на формуванні художньо-естетичного досвіду через вокальну підготовку. Він розглядає вокальні практики як ключовий засіб розвитку індивідуальної творчості й емоційної культури [7]. О. Петрикова, С. Леонтієва та А. Гузь розглядають значення занять сольним співом для формування уявлень студентів про мистецтво. Дослідниці вказують, що сольне виконання сприяє розвитку не лише технічних навичок, а й художньої уяви [9]. Т. Потапчук, О. Черсак та О. Молодій визначають спів як важливий засіб формування художньо-естетичного смаку майбутніх учителів. Вони наголошують, що вокальна практика допомагає поєднувати емоційне сприйняття з професійною підготовкою [10]. О. Реброва досліджує художньо-ментальний досвід у проекції педагогіки мистецтва. Її робота розкриває методологічні засади аналізу ментального досвіду та його роль у професійній підготовці [21]. Т. Ткач розглядає ціннісні орієнтації як основу формування професійного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва. Він підкреслює, що система цінностей стає інтегративною платформою для професійного самовизначення [24]. М. Ткаченко аналізує розвиток вокально-сценічної культури студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів. У дослідженні наголошено на важливості сценічної підготовки як чинника творчої реалізації [23].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що дослідження різних авторів підкреслюють значення художньо-естетичної підготовки як ключового чинника професійного становлення майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, проблема формування художньо-естетичного досвіду магістрантів музичного мистецтва в процесі виконавської підготовки не дістала належного висвітлення у наукових джерелах. Таким чином, дана проблема в умовах підготовки конкурентно-здатних фахівців на сучасному ринку праці, набуває все більшої актуальності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розкриття сучасної виконавської підготовки магістрантів музичного мистецтва в контексті формування їх художньо-естетичного досвіду в процесі художньо-виконавської діяльності.

Завдання дослідження полягають у з'ясуванні сутності та структури художньо-естетичного досвіду магістрантів музичного мистецтва, розкритті ролі мистецтва як провідного чинника у процесі його формування, а також у визначенні особливостей інтерпретаційно-оцінного компонента виконавської підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Художньо-естетичний досвід охоплює дві ключові складові - художню й естетичну. За твердженням Дж. Дьюї, естетичний досвід є наслідком взаємодії людини з красою та формується тоді, коли відбувається природний перехід від дисгармонії до гармонії. Учений наголошував, що справжній естетичний досвід можливий лише у сфері мистецтва, тоді як поза ним він має звичайний характер, хоча й може набувати естетичних рис [11]. Його послідовник М. Бієдслі розглядав цей досвід як складне, цілісне та інтенсивне явище, що залежить від зосередженості людини на реальному чи вигаданому об'єкті, його властивостях і формі, а також пов'язане з переживанням естетичної насолоди.

У сучасних дослідженнях естетичний досвід розглядається як інтеграція знань, умінь і навичок, що постають результатом естетичної активності та культуротворчої практики. Так, І. Гриценко, В. Соколова та І. Сипченко визначають його як явище, зумовлене соціально-історичними, культурними та індивідуальними чинниками. На їхню думку, розвиток такого досвіду значною мірою залежить від культури й середовища, у якому відбувається життєдіяльність та творчий розвиток особистості [12]. У свою чергу, Т. Завадська підкреслює, що в естетичному досвіді поєднуються суспільно-історичні здобутки людства з особистими знаннями, практичними вміннями та навичками індивіда [13]. О. Шевнюк підкреслює, що процес формування суспільного досвіду людини має творчий характер, адже в індивідуальному становленні особистість ніби відтворює основні етапи історичного розвитку, наповнюючи їх власними переживаннями, а не обмежуючись засвоєною інформацією. Такий процес можливий лише тоді, коли досвід набуває форми індивідуальної діяльності [14].

Мистецтво виступає провідним засобом формування естетичного досвіду особистості, сутність якого полягає у відображенні реальності, суспільних подій і історичного розвитку. Вплив мистецьких творів поширюється на емоційну сферу, вольові якості та здатність людини сприймати навколишній світ. Залучення до мистецтва відкриває доступ до створених іншими образів і дозволяє пережити їхній досвід у виразних емоційних формах. У працях І. Зязюна естетичний досвід трактується як специфічний досвід почуттів, що забезпечує усвідомлення, інтерпретацію та оцінку естетичної неповторності різних видів людської діяльності. До його складових науковець відносив емоції, смаки, почуття та погляди [15, с.95].

К. Островський у своїх працях розширює склад естетичного досвіду, додаючи до нього світогляд, художні смаки, вікові характеристики та окремі психологічні риси особистості. Мистецтво розглядається як стрижень духовної

культури і водночас як форма колективної пам'яті людства, що поєднує покоління, різні народи й культурні традиції та допомагає орієнтуватися у світі духовних цінностей.

Сучасні дослідження демонструють єдину позицію науковців щодо того, що саме в мистецтві акумулюється соціокультурний досвід. Такий досвід має характер художньо організованого, осмисленого й відбірного, що сприяє формуванню індивідуальних ціннісних орієнтацій особистості. Відповідно до концепції динамічної функціональної структури К. Платонова, художньо-естетичний досвід доцільно розглядати як підструктуру особистості, що включає естетичні знання, уміння й навички, засвоєні в процесі навчання. А. Козир підкреслює, що художньо-естетичний досвід виникає як результат діяльності особистості у сфері мистецтва, формується під час взаємодії з художніми цінностями та закріплюється у свідомості у вигляді змісту й форм мистецьких явищ, що сприяє процесу соціалізації [16]. Досвід завжди набуває свого змісту через діяльність та взаємодію з суспільством. Художньо-естетичний вимір не обмежується інформаційною складовою, адже він охоплює як зміст і природу художніх явищ, так і їхнє емоційно-ціннісне значення для людини. Засвоєний досвід закріплюється у практиці, перетворюючись на внутрішню установку, яка визначає вимоги особистості до себе та до навколишнього середовища. Формування художньо-естетичного досвіду виходить за межі накопичення знань і навичок, охоплюючи також ставлення людини до мистецтва як до естетичної цінності [17].

Проблематика взаємозв'язку естетичного та художнього детально висвітлена у працях Ю. Борєва, Г. Єрмаша, М. Кагана та інших дослідників. Категорія «художнє» постає як наслідок розвитку мистецтва, проте водночас розглядається як складова ширшого поняття «естетичне». Мистецтво трактується як найвища форма естетичного ставлення людини до дійсності. І. Біцадзе підкреслює, що художній досвід перевищує естетичний, оскільки

базується на переживанні мистецького змісту і набуває індивідуального значення для особистості. Основою художнього досвіду є вміння, яке поступово формується у процесі взаємодії з творами мистецтва.

Формування художньо-естетичного досвіду як системи ціннісних орієнтацій найбільш активно відбувається під час виконавської підготовки магістрантів музичного мистецтва у структурі навчання факультетів мистецтв університетів.

Кожен магістрант музичного мистецтва у циклі своєї професійної підготовки має опанувати виконавські дисципліни такі, як: музичне - інструментальне виконавство, вокальне виконавство, диригування. В процесі навчально-виконавської діяльності студент магістратури стикається з проблемами інтерпретації музичних творів. Ціннісною ознакою виконавської інтерпретації є художність. [18]. Запам'ятовування музичного матеріалу, і його технічне опрацювання мають здійснюватися виключно у рідчисті власної ретельно розробленої інтерпретаційної версії щодо композиторського задуму, який реалізується шляхом аналізу засобів музичної виразності, зокрема, музичної форми, динамічно-драматургічної стратегії, особливостей музичного стилю автора, жанрових ознак музичного твору та сформованого *художньо-естетичного досвіду* майбутніх фахівців.

Проблематиці інтерпретаційного опрацювання музичних творів було присвячено чимало музикознавчих, музично-теоретичних наукових праць, досліджень у галузі теорії та методики музичного виконавства загалом і фортепіанного виконавства зокрема (В.Белікова, О.Бурська, І.Глазунова, І.Грінчук, Н.Гуральник, А.Зайцева, А.Козир, В.Корзун, Н.Корихалова, С.Мальцев, Н.Мозгальова, Г.Падалка, С. Фейнберг, О.Хоружа, О.Щолокова та ін.). Всі вони наголошують на необхідності формування художньо-естетичного досвіду виконавців [16; 18; 19].

У сучасних дослідженнях з мистецтвознавства та педагогіки простежується зростаючий інтерес до аналізу оцінної діяльності та її значення у

процесі навчання. Науковці наголошують, що розвиток теорії мистецької освіти неможливий без глибокого розуміння цього виду діяльності. На думку таких науковців, як О. Єременко, Г. Падалка та ін., оцінна діяльність виконавця актуалізується на базі поточного оцінювання студентом перебігу прилюдного виступу шляхом усвідомлення міри відповідності еталонної інтерпретаційної моделі, розробленої під час підготовки музичного твору, і отриманими покроковими результатами її реалізації у процесі оприлюднення.

Активізація оцінної діяльності студентів магістратури пов'язано із забезпеченням мотиваційного ставлення до навчального матеріалу. Г.Падалка вважає, що: «Викликати бажання, смак до оцінювання – означає надати процесу мистецького навчання як усвідомленого, так і емоційного забарвлення. Якщо студента цікавить не лише сприймання, а й оцінка мистецького твору, процес навчання набуває рис усвідомленого пізнання» [18, С. 57].

Так, як основним засобом формування естетичного досвіду особистості є мистецтво (в нашому випадку виконавська підготовка), необхідним стає розгляд компонентної структури фахової підготовки магістрантів музичного мистецтва факультетів мистецтв університетів Згідно з нею розглянемо формування інтерпретаційно-оцінного компонента цієї підготовки. Даний компонент формується в процесі виконавської підготовки студентів магістратури. Критерієм сформованості інтерпретаційно-оцінного компонента фахової підготовленості магістрантів визначаємо міру здатності до критичного оцінювання результатів інтерпретаційної діяльності. Показниками даного критерію виступають: прояв аналітичної активності щодо засобів музичної виразності у контексті інтерпретаційної роботи; наявність конструктивних умінь моделювання художньо-стильової інтерпретації музичних творів.

Методичну основу для формування цього компонента складає сукупність теоретичних методів аналізу, порівняння, абстрагування, узагальнення тощо, інтегрована із вербальними, проєктивними, образно-демонстраційними та

іншими методами мистецького навчання. Для відпрацювання конструктивних умінь моделювання художньо-стильової інтерпретації музичних творів на основі змішаної форми навчання під час індивідуальних аудиторних та online-занять з курсів «Музичний інструмент», «Хорове диригування», «Вокал» застосовується метод діалогічного спілкування, який здійснюється між суб'єктами процесу інтерпретаційного опрацювання музичних творів: між магістрантом і представником професорсько-викладацького складу.

Також вельми популярним серед магістрантів став творчо-музичний челлендж «Інтерпретаційно-драматургічна версія музичного твору: кульмінаційний аспект». За вимогами цього челленджу магістрантам пропонується створити відео результатів власного інтерпретаційного опрацювання музичного твору з навчально-педагогічного репертуару, особливу увагу приділивши драматургічно-динамічній підготовці «пункту золотого перетину». Після демонстрації створених магістрантами відео на інтернет-форумі відбувається їх колективне оцінювання, обговорення і рейтингування. Особливу увагу варто приділяти застосуванню порівняльних прийомів у процесі активізації оцінної діяльності студентів, а також розвитку навичок самоконтролю й самооцінювання під час інтерпретації музичного твору. Все це сприяє формуванню художньо-виконавського досвіду, який є важливою частиною художньо-естетичного досвіду магістрантів.

Процес самооцінювання результативності втілення розробленої інтерпретаційної моделі безпосередньо під час музичного виконавства нерозривно пов'язаний із процесом самоконтролю. Саме через самооцінювання власної виконавської діяльності виконавець займає критичну позицію щодо рівнів якості її поточних і кінцевих результатів. Причому оперативна констатація означених результатів здійснюється у відповідності до еталонної інтерпретаційної моделі, яка акумулює систему цінностей виконавця і його творче бачення системи цінностей композитора.

Самооцінювання перебігу власної виконавської діяльності активізує спрямованість особистості виконавця як контролюючого суб'єкта на процес втілення й трансляції інтерпретаційної моделі, який і є об'єктом самоконтролю. Самоконтроль виконавської діяльності передбачає також здатність студента-виконавця усвідомлено стежити за власною сценічною поведінкою та іміджем, контролювати розгортання музичної драматургії, втілення музичної форми та інших засобів музичної виразності, постійно порівнюючи їх із уявною еталонною інтерпретаційною версією.

Таким чином, самоконтроль у процесі музичного виконавства студентів передбачає наявність *еталонної інтерпретаційної версії* для кожного з музичних творів навчально-педагогічного репертуару і уможливорює отримання виконавцем оперативної інформації щодо перебігу власної виконавської діяльності, а також щодо ефективності своїх дій і контрольованості власних станів.

У процесі такої роботи формується не тільки інтерпретаційно-оцінний компонент фахової підготовки магістрантів музичного мистецтва, а та їх художньо-естетичний досвід.

Висновки. У висновках доцільно зазначити, що педагогічне керування оцінними аспектами мистецького навчання передбачає залучення магістрантів до глибокого емоційного переживання та інтелектуального розуміння тонких відтінків змісту й форми мистецьких творів, усвідомлення їхньої естетичної значущості, а також формування власної художньої реакції та її обґрунтування.

У процесі формування інтерпретаційно-оцінних суджень (що є складником професійної підготовки магістрантів) важливим завданням стає розширення художнього досвіду студентів. Великий обсяг засвоєних знань та образних уявлень дозволяє встановлювати зв'язки між уже відомим і новим матеріалом. Різноманітність художніх вражень, закріплених у пам'яті, стимулює появу більшої кількості мистецьких асоціацій і сприяє здійсненню порівнянь.

Опрацювання наукової літератури за предметом дослідження та власний науково-педагогічний досвід дає підстави для уточнення поняття «художньо-естетичний досвід магістранта музичного мистецтва» як здатність магістранта сприймати, розуміти та оцінювати красу в навколишньому світі та мистецтві, розвиток естетичної свідомості, формування ціннісного ставлення до мистецтва та прагнення до художньої самореалізації, а також формування власних художніх уявлень, почуттів та творчих вмінь, розвиток естетичної свідомості, які формуються в процесі художньо-виконавської діяльності.

Список використаних джерел

1. Сідорова, І. С., Мартиновська, О. О. Підготовка фахівців мистецької освіти: аналіз сучасних дослідницьких підходів. 2024. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/bitstreams/f76bbe3e-5b58-4b05-95f3-0b2f87917647/download>
2. Гайда, І. Б. Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів з музичного мистецтва як педагогічна проблема. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2024, № 5 (139). URL: [http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/12825/1/ilovepdf_merged%20%2817%29.pdf](http://dspace.s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/12825/1/ilovepdf_merged%20%2817%29.pdf)
3. Лімін, В. *Теорія та практика формування здатності до творчої самореалізації магістрантів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання*. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024. 457 с. URL: https://udu.edu.ua/images/data_file/viddil_aspirant/Rady/Vey_Limin/dis_Vei_Limin.pdf
4. Федорець, М., Сінчжоу, С. Формування музично-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва як наукова проблема в Україні та

- Китаї. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2020. (5). URL: <https://mmod.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/201/152>
5. Теряєва, Л. А., Маджугіна, М. Ю. *Формування естетичних аспектів навчання на основі емоційного сприйняття творів музичного мистецтва*. 2024. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49369/1/L_Teriaieva_MKonf_2024_FM_MH.pdf
 6. Цибуляк, В., Музика, Ю., Брилін, Б. А. Особливості розвитку естетичної культури студентів мистецьких спеціальностей. *Формування професіоналізму фахівця в мистецькій та технологічній освіті: теорія, досвід, проблеми збірник наукових праць*, 2021. Вип. 1. С 120-125. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/items/6b618c23-a370-49b7-a045-bb12aec4d391>
 7. Сінчжоу, С. *Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки: дис. доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)*. 2023. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17368/1/Xu%20Xingzhou.pdf>
 8. Корнілова, М., Левицька, І. Фактори розвитку художньо-естетичного смаку майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва. 2022. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16142/1/Kornilova%202022.pdf>
 9. Петрикова, О. П., Леонтієва, С. Л., Гузь, А. В. Принципи розвитку художньо-естетичних уявлень студентів на заняттях сольним співом. *Південноукраїнські мистецькі студії*. 2025. (4). С. 46–50. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/51098/2/O_Petrykova_S_Leontiieva_A_Huz_PMS.pdf

10. Потапчук, Т. В., Черсак, О. М., Молодій, О. Р. Спів як засіб формування художньо-естетичного смаку майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. (215). С. 87–91. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/download/1922/1899>
11. Дьюи, Д. *Досвід і освіта*. Перекл. з англ. М. Василечко. Київ: Либідь, 2003. 84 с.
12. Сипченко, І. В. Значення досвіду художньо-педагогічного спілкування у професійному становленні майбутнього вчителя. *Вісник ЖДПУ*. 1998. Вип. 2. С. 65–67.
13. Завадська, Т. М. *Формування музично-естетичного досвіду молодших школярів*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. спец. 13.00.01 – теорія і історія педагогіки. Київ: УДПУ імені М. П. Драгоманова, 1993. 23 с.
14. Шевнюк, О. Л. *Формування художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя*: дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ: Вища освіта, 1995. 252 с.
15. Зязюн, І. А. *Естетичний досвід особи. Формування і сфери вияву*. Київ: Вища школа, 1976. 172 с.
16. Козир, А. В. *Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти*: монографія. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 380 с.
17. Сегеда, Н. А. *Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: історія, методологія, теорія*: монографія. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 273 с.
18. Падалка, Г. М. *Музична педагогіка: курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти* / за ред. В. Г. Бутенка. Херсон: ХДПІ, 1995. 104 с.

19. Щолокова, О. П. *Художньо-естетичне виховання школярів засобами світової художньої культури*: навч. посібник. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 1993. 80 с.
20. *Професійний саморозвиток майбутнього фахівця*: монографія / за ред. В. А. Ковальчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 204 с.
21. Реброва, О. Є. *Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проєкції педагогіки мистецтва*: монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Суми: Цьома С. П., 2023. 310 с.
22. Сергеєнкова, О. П., Столярчук, О. А., Коханова, О. П., Пасека, О. В. *Педагогічна психологія*: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
23. Ткаченко, Т. В. *Формування вокально-сценічної культури студентів мистецьких факультетів педагогічних вузів*: монографія. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2016. 307 с.
24. Ткач, М. Ціннісні орієнтації як базовий конструкт формування професійного світорозуміння майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2023. 2(28). С. 23–34. URL: [https://doi.org/10.31499/2307-4914.2\(28\).2023.291723](https://doi.org/10.31499/2307-4914.2(28).2023.291723)
25. Калініна, Л. Естетичне виховання молодших школярів як соціально-педагогічна проблема. *Рідна школа*. 2006. Вип. 3. С. 224–226.